

Tekst 1 Altijd een oogje in het zeil

(1) Mijn ouders waren er heel duidelijk over: je blijft binnen het rondje van straten direct rondom het huis. Op roepafstand. En daar trok ik me dan natuurlijk niks van aan. Ik ging rondhangen op de skatebaan, die ver buiten het rondje lag. Ik ging fikkie stoken, schoot met blaaspijpen vol besjes op rijdende auto's, bouwde stiekem een hut naast de spoorbaan, raakte regelmatig verdwaald in andere buurten. Jatte weleens snoep uit de Jamin.

(2) Dat was in de jaren negentig.

Als ik in deze tijd was opgegroeid, was dat een stuk ingewikkelder geweest. Uit onderzoek onder ruim duizend ouders van het Nederlandse kennisplatform ECP¹⁾ bleek afgelopen week dat twee van de tien ouders de gps-functie van de smartphone van hun kinderen actief gebruiken om ze te volgen. Nog eens een kwart overweegt om dat te doen. En naast de gps-functie van smartphones zijn er volop gps-tags en -horloges te koop voor kinderen, soms zelfs met meegluurcamera's, microfoons en luidsprekers zodat de ouders op elk moment kunnen meeluisteren en hun kind kunnen toespreken.

(3) "Nederlandse ouders worden steeds beter in internetopvoeding", concludeerde het ECP uit het onderzoek, waaruit ook naar voren kwam dat steeds meer ouders meekijken op de telefoon en sociale media, om zaken als internetpesten en grooming²⁾ te signaleren.

(4) Maar wordt de opvoeding echt beter? Of vooral strenger en meer gecontroleerd? En is ongecontroleerd op je bek gaan en weer opstaan niet een essentieel onderdeel

van opgroeien?

(5) Het recht om te verdwalen leerde mij juist om de weg terug te vinden – nog steeds weleens trouwens. Maar die mogelijkheid is snel aan het verdwijnen en wordt steeds meer vervangen door algoritmes, controle en constante surveillance.

(6) De mogelijkheden om kinderen te volgen zijn er volop. Via de familie-WhatsApp kunnen ouders sowieso de hele tijd vragen waar hun kroost is. De blauwe vinkjes die verraden dat een bericht is gelezen, zijn genadeloos. En zelfs als ze op school zijn, buiten het zicht van hun ouders, is er altijd nog het digitale systeem Magister, dat ouders pushberichten stuurt als hun kinderen onvoldoendes halen of spijbelen.

(7) "Door al deze nieuwe technologieën dreigen we controle te verwarren met zorg", zegt techniekfilosoof Katleen Gabriëls. Zij doet onderzoek naar de ethische aspecten van surveillancetechnologie aan Maastricht University. "Controle is bepaald niet hetzelfde als liefdevol opvoeden natuurlijk", vindt ze. "Verdwalen en jezelf daaruit halen, is ook een ervaring om van te leren en zelfstandiger te worden."

(8) Ook Kinderombudsman Margrite Kalverboer plaatste vorig jaar kanttekeningen bij al te strikte controle van kinderen met behulp van digitale systemen. "Ouders mogen ook niet zomaar in het dagboek van hun kinderen kijken of de slaapkamer binnenlopen. Dat is een kinderecht", zei ze in een interview met *Trouw*. Bovendien: een dagboek kun je nog verscheuren of weg-

90 gooien, digitale sporen zijn vaak
onuitwisbaar.

(9) Dat constante surveillance implicaties heeft voor de morele ontwikkeling van kinderen wordt al
95 langer vastgesteld. De Canadese filosoof Ian Kerr vergelijkt het in zijn
betoog *Digital Locks and the Automation of Virtue*³⁾ uit 2010 met
winkelwagentjes die automatisch
100 blokkeren als je te ver wegrijdt bij
de supermarkt. Dan kún je niet
eens besluiten dat je het bood-
schappenkarretje netjes terug-
brengt, of juist niet.

(10) Die keuze wordt voor je ge-
maakt, waardoor je nooit leert dat
goed gedrag een keuze is. Datzelf-
de gebeurt wanneer ouders in apps
van gps-horloges en -trackers ge-
110 bieden instellen die verboden toe-
gang zijn (dat kan bij sommige). Dat
ding was dus gaan piepen elke keer
als ik buiten het rondje straten rond
ons huis zou komen. Dan zou ik
115 niet eens zelfstandig kúnnen kiezen
voor gehoorzaamheid. Of juist voor
on gehoorzaamheid en fikkie stoken.

(11) Natuurlijk: op een druk strand
kan het handig zijn om kinderen
120 goed in de gaten te houden en daar
kan een gps-horloge uitkomst bie-
den. Net zoals wanneer ze in het
donker alleen naar huis fietsen. Een
kind van drie vereist meer monito-
125 ring dan een puber van vijftien.

(12) En de grens tussen katten-
kwaad en kleine criminaliteit is niet
altijd even duidelijk. Ik heb ook wel
eens een papierbak in de hens
130 gezet op een van mijn struintoch-
ten; dat was misschien niet per se
nodig voor mijn ontwikkeling tot
autonome volwassene. Maar een
straf bij Bureau Halt⁴⁾ leerde mij
135 meer dan een vermanend piepje of
een blikkerige stem van mijn moe-

der uit een gps-horloge ooit had
kunnen doen.

(13) Uiteindelijk is het doel van op-
voeden toch enige mate van zelf-
140 standigheid en autonomie. En juist
die zelfstandigheid en autonomie
staan de laatste jaren sowieso al
onder druk. Studenten blijven bij-
voorbeeld vaker thuis wonen dan
145 vroeger. In 2010 ging het om 14
procent van de gevallen, nu om 18
procent, bleek onlangs uit cijfers
van het Centraal Bureau voor de
150 Statistiek.

(14) Dat heeft allerlei verschillende
oorzaken, waaronder ook zeker
economische. Maar de stijging van
het aantal thuiswoners loopt parallel
155 aan de opkomst van nieuwe tech-
nologische mogelijkheden om altijd
een oogje in het zeil te houden. Die
gloednieuwe digitale leiband staat
misschien wel te strak afgesteld.

(15) We zitten dankzij nieuwe tech-
nologie in elk geval steeds langer
en dichter op elkaars lip, volgens
techniefilosoof Katleen Gabriels.
En dat kan een gezonde ouder-
165 kindrelatie dwarsbomen, denkt zij:
“Om tot een betekenisvolle en
ethische relatie te komen, moet er
sprake zijn van voldoende afstand
tussen het ‘zelf’ en de ander”, zegt
170 ze. “Volgtechnieken kunnen die
grens overschrijden, waardoor je in
een situatie komt van te grote nabij-
heid, aangejaagd door overdreven
angsten en verkeerde aannames
175 over wat het betekent om een
goede ouder te zijn.”

(16) Wat is het effect op de ontwik-
keling van kinderen op lange
termijn? Daarnaast is nog maar
180 weinig grootschalig onderzoek
gedaan. Er zijn ook weten-
schappers die denken dat het wel
mee zal vallen. Hoogleraar

185 neuropsychologie Jelle Jolles van
de VU, die veel publiceert over het
puberbrein, wijst er in zijn werk juist
op dat kinderen óók controle nodig
hebben. Ze hebben volgens hem
“structuur, sturing en gerichte
190 inspiratie” vanuit hun omgeving
nodig. Bij te veel vrijheid wordt het
kind te weinig geïnspireerd en doet
het “onvoldoende brede ervaringen”
op. De perfecte mate van vrijheid
195 en controle verschilt nogal per kind.
(17) En misschien lossen kinderen
het zelf op. Nieuwe technieken zor-
gen ook voor nieuwe creativiteit in
kattenkwaad. Je geeft je gps-horlo-
200 ge aan een vriendje dat in de buurt
blijft, of zegt gewoon dat de batterij

van je smartphone leeg is. Er zijn
nog steeds manieren om te ont-
snappen aan ouderlijk toezicht, al
wordt dat wel moeilijker.
205 **(18)** Zeker is dat ik daar zelf vroe-
ger veel minder moeite voor hoefde
te doen. Verdwalen en stout zijn
zorgden voor mijn levendigste her-
inneringen, én de pijnlijkste leer-
210 momenten. Als ik wel constant digi-
taal gemonitord was, had het de
Jamin best wat omzet geschied,
de gemeente een zwartgeblakerde
papierbak en mijn ouders flink wat
215 kopzorgen. Maar opgroeien met
vallen en opstaan, verdwalen en de
weg weer terugvinden, is nou een-
maal niet te vatten in een algoritme.

naar: Wouter van Noort

in: NRC Handelsblad, 11 februari 2019

noot 1 ECP: Platform voor de InformatieSamenleving, een onafhankelijk en neutraal platform waar overheid, wetenschap, bedrijfsleven, onderwijs en maatschappelijke organisaties samenwerken aan en kennis uitwisselen over een verantwoorde vormgeving van de digitaliserende samenleving

noot 2 grooming: digitaal kinderlokken

noot 3 Vertaling: Digitale sloten en de automatisering van deugd

noot 4 Bureau Halt richt zich op het voorkomen, bestrijden en bestraffen van jeugdcriminaliteit.

Tekst 2 Vereng internationalisering niet tot verengelsing

(1) “Buitenlandse student heerst”,
“Stop Engelse gekte”, “Universiteit
wil minder buitenlandse studenten”
– de koppenmakers konden zich de
5 afgelopen maanden uitleven. In het
publieke debat ging het over proble-
men die zouden zijn veroorzaakt
door internationalisering van het
hoger onderwijs, zoals een tekort
10 aan studentenhuisvesting en de
dreigende teloorgang van het
Nederlands.

(2) Voor het gemak werd ‘internatio-
nalisering’ steeds gereduceerd tot
15 de komst van internationale studen-
ten naar het hoger onderwijs in
Nederland. Dat is jammer, want
internationalisering is zoveel meer
dan dat. En: essentieel voor de
20 toekomst van ons land.
(3) Internationalisering is in drie
opzichten breder en belangrijker.
Om te beginnen gaat het niet alleen
om studenten die naar Nederland